

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 124

Haziran2024

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Hassas Kalplerin Cehenneminde, Bilincin Işığında Doğru Tavrı	4
Otistik Özneler Okullarda Güvende mi?.....	7
Bir Psikolojik Danışmanın Notları	14
Çocuktan Al Haberi	18
Engelliliğin Sosyal Modeli-2	20
Çocuklarımızın Tırnaklarını Görmeden Nasıl Kesiyoruz?	27
Renkli Kâğıtlardan Bir Dünya Kurmak	31
Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-2.....	35
Computer Vision ve GPT-4 O Modeli ile Gelen Sanal Asistan Dönemi	40

Editörden

Bayram sona ermiş olsa da yaz tatili yeni başladı. Öyle görünüyor ki, sınırlı güzel, keyifli, eğlenceli ve miskinlikle dolu tatil günlerinden sonra tatil dışı yaşam alanlarına dönenler bu yıl bol bol şu cümleyi tekrarlayacak: "Sıcak... Çok sıcak... gerçekten inanılmaz sıcak!" Soğuk bir içecek -hatta birkaç içecek- ile birlikte EEEH Dergi'yle kaynaşmak güzel bir dinlence olabilir. Sizleri bu sayıda neler mi bekliyor? İşte cevabı:

Burak Sarı bu ayki yazısında karşılaştığı sağlamsı davranışlara tepki vermek ile vermemek arasında yaşadığı süreci anlatıyor. Tabii bir kórdaşın anısına yer verdiği kısımda siz de bir kararsızlık yaşayabilirsiniz. Seçeneklerde gülmek için ayağa kalkmak ve oturduğunuz yerde hüngür hüngür ağlamak var!

Hassas Kalplerin Cehenneminde, Bilincin Işığında Doğru Tavr - Yazar: Burak Sarı

Zarife Uysal'sa otistikler için duyu dostu kamusal alanlar oluşturma gerekliliği konusundaki deneyimlerini ve fikirlerini bizlerle paylaşıyor. Erişilebilirlik çemberinizi esneten ve sizler için sıradan olan bazı etkinliklerde sizi farklı empatilere yönlendirebilecek bilgiler veriyor.

Otistik Özneler Okullarda Güvende mi? – Yazar: Zarife Uysal

Şeyma Büyükurvay Şatay, görmeyen psikolojik danışmanların ilkokulda çalışmasına dair önyargıları masaya yatırıyor ve bu seneki 1. sınıf çocuklarıyla deneyimlerini paylaşıyor. Küçük çocuklarla görsellik en tepede olmadan iletişim kurmak, tam da görselliğin kendisi görülen resim yöntemini danışma süreçlerinde kullanmak, hatta bazen yüzlerce çocuk arasında bir iş üretebilmek konularında neler anlatıyor dersiniz?

Bir Psikolojik Danışmanın Notları - Yazar: Şeyma Büyükurvay Şatay

Ali Çolak, yaptığı çeviriyle Amerikalı bir kişiye ait farklı bir anıyı bizlere aktarıyor. Çocukların ön yargıdan uzak dünyası ve ailelerin bazı yaklaşımlarının her yerde benzer oluşunu öğrenmek keyfinizi etkileyebilir.

Çocuktan Al Haberi – Çeviren: Ali Çolak

"Bizler sadece engelli değil, aynı zamanda sakat bireyleriz ve aksini iddia etmek yaşam öykülerimizin önemli bir bölümünü görmezden gelmek anlamına gelir" cümlesinde olduğu gibi gerçekçi alıntılar yapıldığı ve Amine Ennur Aksoy ile Soner Çoban tarafından derlenen "Engelliliğin Sosyal Modeli" yazı dizisi ikinci bölümüyle karşınızda. Yazı dizisi boyunca "altı çizili cümleler" arşiviniz genişlemeye devam edecekmiş gibi görünüyor.

Engelliliğin Sosyal Modeli-2 – Çevirenler: Amine Ennur Aksoy & Soner Çoban

Dilek Başar Açılan bu ayki yazısında minicik ellere nasıl yaklaşılabileceğini anlatıyor. Eldeki tırnak makasıyla minik ellerin karşısına geçmekten çekiniyorsanız bu yazıya göz atmalısınız. Çekince ve cesaret arasında karar verememe konusunda yalnız olmadığınızı bilmek güzel hissettirebilir. Ve tabii istemeniz halinde sonuca ulaşabileceğinizi bilmek.

Çocuklarımızın Tırnaklarını Görmeden Nasıl Kesiyoruz? - Yazar: Dilek Başar Açılan

"Origami" sözcüğü size ne hatırlatıyor? Gülcan Altun origamiyle ilgili anılarından başlayıp Cem Yılmaz'a uzandıktan sonra sizi origami sanatının kaynağına ve beklenmedik bir duygu yoğunluğuna taşıyor. Ama niye, neden ve nasıl!

Renkli Kâğıtlardan Bir Dünya Kurmak – Yazar: Gülcan Altun

Murat Kefeli'nin çaylaklar için hazırladığı ve bir nevi "bağımsız çamaşırcılık" yazı dizisi devam ediyor. Bu bölümde çamaşır makinesi seçimi ve akıllı çamaşır makinelerinden dem vuruyor.

Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-2 - Yazar: Murat Kefeli

Openai'nin kısa süre önce tanıttığı ve görmeyenler için oldukça işlevsel sonuçlar üreten GPT-4O hakkında merak edilenleri Sarper Arıkan'ın yazısında bulabilirsiniz. Kim bilir, belki sonrasında kendi yapay zekânızı eğitmeye başlarsınız?

Computer Vision ve GPT-4 O Modeli ile Gelen Sanal Asistan Dönemi - Yazar: Sarper Arıkan

Gelecek sayıda içimizi serinletecek güzel gelişmelerle bir arada olabilmek dileğiyle...

Editörden yazarı: Murat Kefeli

Hassas Kalplerin Cehenneminde, Bilincin Işığında Doğru Tavır

Burak Sarı

Buraksari2014@gmail.com

Sayı 124, Haziran 2024

"Depremler oluyor beynimde" İçimi kemiren bir şeyler var. Yoran, çok yoran ama bir yandan da diri tutan. Belki en başta topluca düşünmemiz gereken bir şey. Her gün yaşadığımız sağlamsı davranış ve uygulamaların, mikrosaldırğanlıkların yıpratıcılığı. Bu yazının sorgulamak istediğı o davranışlar değil. O davranışları çokça ele aldık. Ele alırken de çok önemli bir şeyin üzerinden atladık. Bu davranışlar ve verdiğimiz karşılık sonucunda, yani sel geri çekildiğinde içimizde kalan cam kırıkları. Bu öyle bir şey ki her katmanıyla insanın psikolojisini etkiliyor. Yani şu gençlerin meşhur "Hayatımın" diye başlayan cümlesinde kaba bir şekilde anlatmak istedikleri şey oluyor. Nasıl olmasın? "Taşı delen suyun kuvveti değil damlaların sürekliliğidir" klişesinde olduğu gibi, sürekli aynı yerden darbe alıp aynı noktadan savunma hattı kurmak zorunda kalıyoruz. Zararlı damlalar sürekli aynı noktayı hedef alıyor ve istemesek de aşındırıyor. Belki dergimizin psikolog yazarı bu konunun yansımını yazar. Benim işim değil o. Benim işim edebiyat parçalamak. Şu süreci mercek altına alalım hadi. Hem de sıcak sıcak yaşanmışlıklarla.

Sağlamsılık Parayla Değil

Vereceğim üç örnek de çok klasik. "Bir gün ben bankaya giderken" diye anlatılacak türden bir klişe. Tek farklılık mekân, biri bankada diğerleri tuvalette geçiyor. Bankaları hiç sevmediğimi beni tanıyan herkes bilir. Tabi kapitalizm koşullarında ondan kaçış olmadığını da. Ben de ihtiyaç gereğı enpara.com'dan kredi çekme teşebbüsünde bulundum. İşlemi mobil uygulama üzerinden yaptığım için bir problem ile karşılaşmadım. Yani "güvenliğimi çok önemseyen" banka personeli, uygulamayı kullananın kör olduğunu fark edemediğı için görevden vazife çıkarıp beni engelleyemedi. Yaptığım işlem alanında erişilebilirlik problemiyle de karşılaşmadığım için iki dakikada başvurumu tamamladım. Başvurum olumlu sonuçlandı ve hesabı aktifleştirip kartımı teslim etmek için beni ziyaret edeceklerine dair bir sms yolladılar. Neredeyse bir ay sürekli "Talebiniz üzerine ziyaret tarihiniz şu güne ertelenmiştir" gibi SMS attılar. Ben umudu kestim. Daha doğrusu vazgeçtim. Birden beni arayacakları tuttu. Bana ulaşamadıklarını söylediler ve "Talebi güncelleyelim mi?" diye sordular. "Güncelleyelim" dedim. Beş dakika sonra beni

aradılar ve kartımı teslim etmeye geleceklerini belirttiler. Zorlanmasınlar diye odama kadar tarif ettim. Gelen kişi her körün muhatap olduğu bir soruyla söze girdi. "Yazabiliyor musunuz?" "İmza için mi?" dedim. "Evet" dedi. "İmza atarım" dedim. "Tamam" dedi. Tam kimliğimi çıkardım, "Görme engellilere imzalatacağım taahhünameyi yanımda getirmemişim. İptal edelim ya da sonra geleyim dedi. Görme engelliler için bir taahhüname yok. Şahit istemediğime dair imza almak istiyorsa durum başka ama bana onu da söylemedi. Yönetmelikten söz ettim ama personel ön yargısı yönetmeliğin her zaman üzerinde oldu. Tartışma sonucunda "İşlemi iptal ediyorum onaylıyor musunuz?" dedi.

Onayladım ben de. Sonra bankadan talep oluşturdum. "Hassasiyetinizi anlıyoruz ama taahhüname olmadığı için hesap açma işleminizi gerçekleştiremiyoruz" içerikli bir e-posta ile dönüş yaptılar. Taahhünamenin içeriğini belirtmelerini talep ettim ama dönüş yapmadılar henüz.

Diğer örneğim bir mikrosaldırğanlık. Birkaç bira içmek istediğim bir mekânda tuvalete giderken garson "Diğerine girsin" diye müdahale etti kapının önünde. Sebebi sorduğumda canlı kanlı bir insan olduğumu anlayıp "Tamam gir abi" tevazusunda bulundu. Tuvaletlerimiz bile ayrı olmalı değil mi? "Sağlamcıların pokunun üzerine pok sıçmak olur mu" hiç. Bu tuvaleti dert eden sadece garson arkadaş değilmiş. Gazete Duvar'ın haberine göre Avrupa turu yapmak isteyen Yusuf Ak isimli kör arkadaş, kör olduğu için üç tur firması tarafından reddedilmiş. Birinci firmanın gerekçesi tanıdık. "Orada tuvalete nasıl gidecek" Ağlanacak halimize gülmek derler ya, haberi okuduktan sonra inanılmaz öfkelenim. Sonra aklıma kör bir abinin anlattığı diyalog geldi. Kahkahamı dizginleyemedim. Abinin tuvalet sorduğu birisi, onu tuvaletin kapısının içine kadar götürüp "Yapabilecen mi tutayım mı?" diye sormuş. Hassasiyetin bu kadarı.

Ya Kalan İzler?

Yukarı da belirttiğim gibi bu süreç mutlaka iz bırakıyor. Kendimde gözlemediğim hisler şöyle: sürekli aynı davranışlar başıma gelecek kaygısı, kavga etsem kendimi kavgacı hissetmek, etmesem ezilmişlik hissi. En önemlisi de bunları yaşadığım insanlar emekçi insanlar. Sorun sistemden kaynaklanıyor ve ben bunu sürekli belirtiyorum ama sonuçta bir emekçiyi incitmiş oluyorum. Bu beni ikileme düşürüyor. Çabuk parlayan ve çabuk etkilenen duygusal bir yapım

olduğu için bu konudaki ölçüyü nasıl tutturacağım konusunda zorluk yaşıyorum. Tepki versem, kişi akşama kadar nelerle uğraşıyor deyip kendimi yargılıyorum. Vermesem, niye sesiz kaldım diyorum. Bitmek bilmeyen bir döngüye dönüşüyor. Goethe "Dünya hassas kalpler için bir cehennemdir" diyor. Benim içimdeki duygusallık, Goethe'nin kendi sınıf çıkmazından kaynaklı bunalımı değil ama. Tam tersi bilincimin ve ideolojimin beslediği bir çözüm bulma çabasının sancıları. Hassas olduklarımızın bizi hissiz sandığı gerçeği de ayrı bir ironi am 😊 a bu yabancılaşmanın içerisinden hep beraber çıkacağız. Hadi gelin çözüm yollarını tartışalım. Aklınıza geleni yazın bana mesela. Gerçek anlamda bu konudaki yaklaşımları merak ediyorum. Bekliyorum. Yazmayı unutmayın. Bir de çişinizin geldiğini her yerde söylemeyin. Sonra ortalık karışıyor. :D

Otistik Özneler Okullarda Güvende mi?

Zarife Uysal

zarifeuysalcelik@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Hem yetişkin otistikler için hem de otistik çocuklar için duyu dostu kamusal alanlar oluşturmak zorundayız. Ben bu yazıda; okulların otistik özneler için nasıl daha erişilebilir olacağını hem otistik özne olarak hem de özel eğitim öğretmeni olarak kendi deneyimlerim üzerinden aktarmaya çalışacağım.

Özel eğitim okullarındaki en büyük sorun tabii ki sağlamlık. Özel eğitim, amacını bireysel farklılıklara uygun eğitim ve öğretim faaliyeti olarak kurduğunu iddia etse de birçok uygulama ve yöntemi farklılıkların varsayılan nöro tipik dünyaya uyum sağlamak üzerine yok sayılması şeklinde ilerliyor. Tabii ki başka bir özel eğitim mümkün ve bu yazıda bunun bir kısmını birkaç başlıkla aktarmaya çalışacağım.

Duyusal Erişilebilirlik:

Ses yalıtımı olmayan okul binaları teneffüs saatlerinde ve öğle aralarında ses hassasiyeti olan otistik özneler için strese ve kaygıya neden olur. (Okullardaki gürültü ile ilgili literatür çalışmalarına baktığınızda ses hassasiyeti olmayan kişilerin de fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilediğini görebilirsiniz.) Ayrıca dinlenme zamanları olan bu anlarda kalabalığın kendisi bile bu kaygıyı artırır ve enerjinin tükenmesine neden olur.

Ben ses hassasiyetim için ses kesici kulaklık kullanmama ve dinlenme zamanlarımı insanlardan uzak bir yerde geçirmeye çalışmama rağmen yine de bu durum beni çok etkiliyor. Kısıtlı dinlenme zamanlarında kendime uygun bir alan bulmam çok zor ve bu alanı arayıp bulmaya çalışırken geçen süre zaten dinlenme zamanımdan gidiyor.

(Kalabalığın etkisini azaltmak için inziva ve rahatlama alanları buna çözüm olabilir.) Ne yazık ki okuldaki öğrenciler için bu durum çok daha kötü. Ses hassasiyeti olan öğrenciler bunu ifade

edemeyebilir. (Sesten rahatsız olduğunu beden diliyle ya da sözel olarak ifade eden öğrencileri de görüyorum ancak hem öğretmenlerin hem de idarenin duyuşal hassasiyet konusunda bilgi ve empati eksikliği olduğunu gözlemliyorum.) Öğretmenin öğrenciyi çok iyi gözlemleyip öğrencinin kendini ifade etmesi için iletişimsel alan açıp bu konuda önlem alması gerekiyor. Ancak dediğim gibi önce okul idaresinin ve okul personellerinin farkındalık ve kabulünün olması gerekiyor. En büyük eksikliğinde burası olduğunu düşünüyorum. Ben ses hassasiyetimi defalarca belirtmememe rağmen ve öğrencilerin de bu konuda korunması gerektiğini söylemememe rağmen fazla dikkate alınmadım. Hatta bu meseleyi kişisel inat hâline getirip sabahın ilk saatlerinde okul hoparlöründen tüm okula yüksek sesle müzik dinleten meslektaşım da oldu. (Bu olay; neden hak temelli yasa ve uygulamalara ihtiyacımız olduğunu daha net ortaya koyuyor.) Ses konusuna, okullardaki etkinliklerin erişilebilirliği konusunda tekrar değineceğim.

Okullardaki bir diğer duyuşal erişilebilirliği azaltan konu "koku". Okul temizliğinde kullanılan temizlik maddelerinin parfümsüz ve daha az kokulu olanları tercih edilmeli. Tuvaletlerin temizliğinin daha sık yapılması oluşabilecek kötü kokuları da önleyebilir. Okullarda oda parfümleri ve tütsü tarzı şeylerin kesinlikle kullanılmaması gerekiyor. Kalabalıktan dolayı oluşan havasızlık ve kötü kokular sık havalandırma ve okul havalandırma sistemlerinin kullanılmasıyla çözümlenmeli. Okulda kötü kokular genellikle oda spreyi ile bastırılmaya çalışılıyor. Bu da koku hassasiyeti olan insanların tetiklenmesine neden oluyor. Ben sadece tetiklenmekle kalmıyor alerjimden dolayı alerji ilaçları kullanmak zorunda kalıyorum. Ve birçok astım ve koku alerjisi yaşayan insanların da fiziksel sağlığı olumsuz yönde etkileniyor.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer konu da eğitimcilerin kullandığı parfümler. Ben keskin kokulu parfüm sıkılmış insanların yanında fazla duramıyorum. Koku hassasiyeti olan bir öğrencinin o öğretmenle derse girdiğini düşünün. Bu duyuşal tetiklenme ile o sınıf ortamında nasıl güvende hissedebilir?

Duyuşal erişilebilirliği arttırmanın bir diğer yolu da görsel girdileri azaltmakla mümkün olabilir. Özellikle parlak ışıktan tetiklenebilecek olan kişiler için floresan lambalar yerine daha duyu dostu lambalar kullanılabilir. Okul duvarları ve sınıflar görsel karmaşa yaratmayacak şekilde düzenlenebilir.

Dokusal hassasiyeti olan kişilerin de olabileceği düşünülerek sarılma ve tokalaşmadan selamlaşma alternatifleri sunulabilir.

Duyusal erişilebilirlikle de bağlantılı olan bir diğer konu okullarda gerçekleştirilen etkinliklerin otistik özneler için erişilebilir olarak düzenlenmesi nasıl sağlanabilir?

Otistik Özneler İçin Okul İçi ya da Dışı Etkinliklerin Erişilebilirliği:

Okul içinde ya da dışında etkinlik planlaması yapılırken duysal erişilebilirlik nasıl sağlanabilir?

Bu konuda benim en çok zorlandığım ve iş yerinde yaşamımı cehenneme çeviren kısım; sesli etkinliklerde çok yüksek sesle ve uzun süreli çalınan müzik.

Sesli etkinliklerde ses kesici özelliği olan kulaklık takmama rağmen o ortamda bulunmakta zorlanacağım kadar yüksek seste müzik çalınıyor. Öncelikle burada etkinliğin yapılacağı mekânın da sesin etkileme düzeyini arttırdığını belirtmek istiyorum. Eğer kapalı bir mekânda yapılıyorsa bu ses etkinliği, o mekânın ses yalıtımı olup olmadığı çok önemli. Sesin duvardaki mermere çarpıp nasıl geri döndüğünü duyabiliyorum. O yüzden kapalı mekanlarda yapılacaksa mutlaka ses yalıtımının sağlanması gerekli. Ses düzeyinin de düşürülmesi gerekiyor.

Sesli etkinliğin süresi ve molaları önceden öğretmen ve öğrencilere bildirilmeli. Bu süre ve molalar duysal olarak yormayacak şekilde planlanmalı. Okullarda yapılan en büyük hata bence bu. Belirli bir zaman dilimi müzik çaldıktan sonra (maksimum 30 dakika) mutlaka sessizlik molası verilmeli. Bu süreler ve saatleri de önceden planlanıp en az iki gün öncesinden bildirilmeli. Çok büyük etkinliklerin planlamasının da en az bir hafta öncesinden bildirilmesi zihinsel hazırlık süresi uzun olan otistik öznelerin kaygı ile baş etmesini kolaylaştıracaktır. Etkinlik boyunca otistik özneler için inziva alanları önceden belirlenmeli ve mola vermek istedikleri zaman bu alanları kullanabilecekleri belirtilmelidir.

Otistik özneler için hiçbir düzenleme yapmayıp "rahatsız oluyorsan burada durmayabilirsin" tarzındaki söylemler "iyi niyetli" "korumaya yönelik" söylene bile aslında sağlamcı söylemlerdir. Çünkü burada otistik öznenin tercihine bırakılan bir şey yoktur. Ortada bir tercih yoktur. Belirli düzenlemelerle o etkinlikte bulunabilecek bir kişiye o etkinliği görünmez kapılarla

kapatmaktır. Otistik öznelere için etkinlikte belli başlı önlemler alınsa bile başka tetiklenmelerden dolayı o gün sessiz ve kalabalık olmayan alanlara çekilmek isteyebilir kişi. Her otistik öznelere birbirinden farklıdır. Okuldaki personeller bu farklılıkları gözlemleyip çeşitli alternatifler yarattıkça otistik öğrenciler ve çalışanlar için güvenli bir okul yaratmış olacaktır.

Okul Rutini ve Rutin Değişikliğinin Önceden Bildirilmesi:

Otistik kişiler için ani değişiklikler kaygı yaratır. Bu kaygıyı en aza indirmek için okulda yapılacak değişikliklerin, törenlerin, etkinliklerin önceden bildirilmesi gerekmektedir. Benim en çok zorlandığım şeylerden biri gün içinde yapılacak etkinliğin ya bir saat önce ya da on dakika önce bildirilmesi. Ve bu gibi durumların çok sık olması bende "her an her şey değişebilir" kaygısı yaratıyor. Bu kaygı, altınızdaki zeminin sürekli çekilip boşlukta kalmanız gibi bir his. Zihnime yeni değişikliği işlemeye çalışırken kendimi etkinliğin içinde buluyorum. Zihnimde rota yeniden oluşturulmamış bile oluyor çoğu zaman. Ve otistik öğrencilere de bu durum önceden anlatılmalı. O gün içinde olacak değişikliklerin ayrıntıları ile belirtilmesi gerekiyor.

Öğrencilerin dahil edildiği sosyal etkinlik çalışmalarının da (koro, tören vb.) planlaması yapılırken çalışmanın yapılacağı haftanın gün ve saatleri bu öğrencilere önceden bildirilmeli. O hafta içinde yeni rutin oluşturmalarına zaman verilmelidir.

Açık İletişim:

Otistik kişiler ile iletişim kurarken açık iletişim kurulması oluşabilecek yanlış anlamaları önler. Ne söylemek istediğinizi kinaye, mecaz vb. söz oyunlarını kullanmadan ifade etmelisiniz. Otistik kişiden yapmasını istediğiniz bir iş ya da görev varsa bunun zamanını ve çerçevesini net bir şekilde oluşturarak söylemelisiniz.

Açık ve dürüst iletişim kurulmadığında zihnim bazı kelimelere takılıp kafamın içinde bambaşka olaylarla ilişkilenebiliyor ve bu sürede konuşmayı takip etmem zorlaşıyor. iki dakikalık basit bir konuşma bile inanılmaz bir kafa karışıklığı ve baş ağrısına neden olabiliyor.

Açık iletişim kadar dürüst iletişimde önemli. Birisi bana herhangi bir şeyi kinaye ve şaka yoluyla

söylediğinde bir daha o kişiyle iletişim kurmakta zorlanıyorum. Düz ve dürüst olun. Düz olmayan her iletişim benim için karmaşa ve fazladan enerji kaybı demek.

Otistik öğrencinizle iletişim kurarken neyi nasıl anladığını anlamaya çalışın ve anlamadığını düşündüğünüz yerleri daha açık ifade ederek dönüt alın.

Sözel iletişim kuramayan ya da sözel iletişimi tercih etmeyen otistik kişilerin kendilerini ADİS (Alternatif Destekleyici İletişim Sistemi) ile ifade etmesi için destek olun.

Tek Tip Sosyalleşme Biçimi Dayatmayın:

Hepimizin sosyalleşme tarzı birbirinden farklı. Her otistik kişinin sosyalleşme biçimi de farklıdır. İçe dönük ya da dışa dönük olabilir. Ancak dışa dönük bir şekilde sosyalleşmenin kutsandığı bir dünyada yaşıyoruz. İçe dönük olmak sanki problemlili bir durummuş gibi yansıtılıyor ve insanlar dışa dönük olmaya zorlanıyor. İnsanlara iletişim kanalları açıp davet edebilirsiniz ancak bu davete karşılık vermediği için onları "soğuk, burnu havada" gibi kelimelerle damgalamayın. Otistik öğrencinizin sosyalleşme biçimini gözlemleyip kendi yapısına uygun desteği verin. Sosyalleşmek istemediği zaman zorlamayın. Uzun süre iletişimde kalmanın (benim için bazen bir dakika bile uzun bir süre olabiliyor) birçok otistik özne için yıpratıcı bir süreç olduğunu göz önünde bulundurun ve içe dönme , sözel iletişimi kesme gibi isteklerini kişiselleştirmeyin. Göz kontağı kurması için zorlamayın.

Stim Yapmayı Engellemeyin:

Her insanın bunaldığı zaman kendini regüle etme biçimi farklıdır. Sallanma, el çırpma, el sallama, kendi etrafında dönme gibi davranışlar otistik kişilerin kendini regüle etme biçimidir. Otistik kişilerin stimlerine saygı duyun ve yargılamayın. Eğer öğrenciniz stim yaptığında diğer öğrencilerinizin zorbalığına maruz kalıyorsa okulda bununla ilgili farkındalık ve kabul çalışmaları yapılabilir.

İmtiyazlarınızdan Vazgeçin:

Okullarda otistik öznelerin güvenli alana sahip olması için yazabileceğim daha çok şey var aslında. Ancak yazıyı daha fazla uzatmayıp bu başlık altında sonlandırmak istedim.

Hepimiz birbirimizden farklıyız. Her insan kendi özneliği ve kişisel tarihi ile biricik. Ancak Dünya düzeni belirlenen bir norm etrafında dönüyor. Bu norm sadece otistik kişilere değil tüm insanlığa zarar veriyor. Bu norm tüm farklılıkları ortadan kaldıran , hepimizi tek tip (nörotipik) olmaya zorluyor. Ancak varsayılan bu nörotipik insan anlayışı asla gerçekleşmemiş bir mitten ibarettir. Belirlenen bu norm etrafında oluşturulan "normal" insan, sistemin kendisine dayattığını kabul eder ve kendini tam olarak görürken bu normun dışında kalan herkesi eksik ve tedavi edilmesi gereken insanlar olarak görür. Buna "sağlamcılık" denir. Sağlamcılık engellilere yönelik bir ayrımcılık türüdür.

Başka türlü bir özel eğitim için öncelikle sağlamcı fikirleri yıkarak işe başlamamız gerekiyor. Bunun için de bize öğretilenleri değil otistik öznelerin kendi anlattıkları yaşam deneyimlerini ve taleplerini dinlemeliyiz. Peki otistik kişileri dinlemek yeterli mi? Tabi ki hayır. Benim gözlemlerim; otistik kişilerin duyuusal hassasiyeti olduğu birçok özel eğitim uzmanı tarafından bilinmesine rağmen okullarda duyu dostu kamusal alan yaratmaya isteksiz oldukları yönünde.

Peki Bilmek Neden Değiştirmiyor?

Birçok alistik (otistik olmayan kişiler) imtiyazlarından vazgeçmek istemiyorlar ve otistik kişiler için yapılacak düzenlemelerin erişilebilirlik hakkı olduğunun farkında bile değiller. Alistik yaşam deneyimine göre düzenlenmiş okul, alistiklere sağlanan bir imtiyazdır. Bu imtiyaz otistik kişilerin yaşamını cehenneme çeviriyor. Her birimiz kendimize şu soruyu sormalıyız: "Benim bu yaşamda kapladığım alandan dolayı bir başkası dışarıda kalıyor mu?"

Otistik kişiler için erişilebilirliğin sağlanmadığı okulda yaşadığım deneyimi bir metaforla anlatmak istiyorum:

Diyelim ki benim "x" yemeğine alerjim var. Ve her gün inatla benim önüme o "x" yemeği konuluyor ve yemem bekleniyor. Bunu yiyemeyeceğimi, bunu yersem hastalanacağımı

söylüyorum ve başka bir yemek talep ediyorum. Bunu talep ettiğim için "tuhaf" algılanıyorum ve bazen kaşıkla ağzıma zorla "x" yemeği sokuluyor. Hastalanıyorum ve bundan dolayı hastalandığım için yine "tuhaf" olarak algılanıyorum. Çoğu zaman direnip o yemeği yemiyorum, bu kez de aç kalıyorum.

Yani burada çoğunluğa "x" yemeği alerji yapmıyor diye bunu yemem bekleniyor ve başka bir yemek talebim reddediliyor.

Çoğunluk "x" yemeğini rahatça yiyebildiği için sadece bu yemeğin çıkması imtiyazdır. İşte sağlamlık, benim de zorla "x" yemeğini yememi talep etmek, aç kaldığımda da görmezden gelmektir.

Duyu dostu kamusal alan, erişilebilirlik talebidir.

İnziva odası (alanı), erişilebilirlik talebidir.

Okulda rutinin değişeceği bilgisinin önceden bildirilmesi, erişilebilirlik talebidir.

Okul etkinlikleri düzenlerken otistik kişileri de düşünerek ayarlamak, erişilebilirlik talebidir.

Bir binaya fiziken ulaşabilmek değil sadece, o bina içinde fiziksel ve ruhsal sağlığın olumsuz yönde etkilenmeden kalabilmek erişilebilirlik talebidir.

Bu düzenlemeleri yapmak lütuf değil , hakkın teslimidir. Otistik öğrenciler için önce erişilebilir bir okul sonra eğitim.

Bir Psikolojik Danışmanın Notları

Şeyma Büyükurvay Şatay

seymaurvay@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Haziran sayısında eğitim öğretim yılının bitişine dair bir konuyla geldim. Ben kör bir okul psikolojik danışmanıyım. Sizlerle, lisans yıllarımdan beri karşılaştığım ön yargılı tutumlarla ilgili bu eğitim öğretim yılımı gözden geçirdiğimde art arda sıralanan notlarımı paylaşmak istedim.

Öncelikle bu motivasyonumun iki sebebi var. Bazen bizden etrafımızdaki insanlara körler olarak, aslında genel anlamda engelliler olarak kendimizi kanıtlamamız beklenir. En iyi olduğumuz, hatta daha önceki deneyimlerimizle bunun ortada olduğu konularda bile gerekebilir. Bir yanda da bazı işler göz görmeden nasıl yapılır diye içtenlikle merak edenler vardır. İlk motivasyonum buydu. İkincisiyse; yine kendi kendini ketlemek yerine kafasındaki soru işaretlerini çözmek için açık zihinle etrafına bakınan kör psikolojik danışman veya benzer alandan arkadaşlar için de bir bakış açısı ortaya koymak.

Deneyim paylaşacağım üç ön yargıdan ilki: körler ilkokul düzeyinde çalışamaz. Çünkü küçük çocuklarla çok fazla görsel iletişim kurulur ve kör psikolojik danışmanlar yetersiz kalır. İkincisi; körler resim ile çalışamaz ve danışanların kendini ifade yolları böylece kısıtlanmış olur. Üçüncüsü; körler kalabalık okullarda, hele ilkokullarda çalışamaz. Çünkü çocuklara çarpabilir, çocuklar ona çarpabilir.

Her biriyle ilgili 2023-2024 eğitim yılından birer deneyimimi paylaşacağım. Bunları, seansların gizliliği ilkesi gereği söz konusu danışan veya yakınlarının kendilerine işaret edildiğini düşünmeyecekleri şekilde aktarıyorum. Esasen ilkokulda ilk yılım olmasa da bu yıl benim için 1. sınıf çocuklarla çalışmak için ilk tecrübem oldu. Toplam 14 sınıftan sorumluyum, hepsi 6 yaşında veya 6 yaşına girmesine aylar olan 5 yaşında 1. sınıf çocuklarıydı. Bu ön yargılardan bağımsız olarak benim de başlamadan önce bazı kaygılarım vardı ancak bunlarla baş etmeyi denemek için heyecanlıydım. Zaten bana göre çalıştığım iş, beni geliştirmeli ve

kapasitemi zorlayabilmeme alan açmalı. Herkesin yine de yapamayacakları olabilir, bu da gayet normaldir.

"Körler küçük çocuklarla çalışamaz, çünkü görsel iletişim gerekir" ön yargısıyla başlayalım. Bu ön yargı hem kör olmayan hem de kör meslektaşların sahip olabildiği bir ön yargı. Biraz 1. Sınıflardan söz edeyim. Okula başladıklarında daha önce okul öncesi deneyimleri de olsa kaygı yaşayabiliyorlar. Çünkü ilk defa bu kadar çok akranla bir aradalar ve ilk defa teneffüsleri var. İlk defa bu kadar kalabalıkta yalnız hissediyorlar. Üstüne aşırı korumacı ebeveyn tutumu eklenince çocuk için ilkokula başlamak veya başka her türden dönüm noktası başa çıkılması zor bir yaşantı hâline geliyor.

İlk günlerde sınıfa giremeyen, yanındaki ebeveyni de dahil kimseyle konuşmayan bir çocukla çalıştım. Sınıfa giremiyor, ebeveyninden uzaklaşmıyor, öğretmeniyle ve benimle, arkadaşlarıyla ve bizlerin yanında ebeveyniyle konuşmuyordu. Çocuğun konuşmamasında organik bir sebep yoktu. Bu tablo "seçici konuşmazlık (selektif mutizm)" adındaki durumu akla getirir. Bu durumdaki bir çocukla kör psikolojik danışmanın çalışma yöntemi, kurduğu iletişimi dokunsal yol ile sürdürmek. İzlenecek adımların detayı bu yazının kapsamında değil ancak gereken yol özetle: düzenli, oyun temelli ve çocuğun hazır olduğu dönemlerde belli hedeflerle gitmektir. Bu süreçteki iletişimi istediği oyuna ait oyuncağı bana dokundurması, benim sunduğum seçeneklerden birini seçmek için sağ veya sol elime dokunması gibi yönergeler vererek, bu dokunsal yöntemin de gerekçesini onunla paylaşarak, öncelikle onun dokunmasına izin vererek ilerledim. Bu vakadan sonra denk geldiğim konuşmak istemeyen çocuklarda da benzer yöntemi kullandım ve başarıyla ilerledik. Bu arada sahiden çocuklar canı istemediğinde konuşmayıveriyor. Önemli olan ortak bir dil bulabilmek ve biraz yaratıcı olmak.

Şimdi körlerin resim yöntemini seanslarda kullanamayacağı ön yargısına gelelim. Okul görevlerini asla yerine getirmeyen ancak gerekli kazanımları ortalamadan biraz daha geride tamamlamış bir çocuk geldi. Çocuğun akademik durumu arkadaşları gibi okuyup yazabilmek ancak fiziksel bir zorlanması olmamasına rağmen daha yavaş okumak ve yazmak şeklindeydi. Çünkü ısrarla okul görevlerini yerine getirmediği için yeterince pratik yapamıyordu. Bu

durumdaki çocuklar için akla mükemmeliyetçi veya baskıcı aile tutumu, çocuğun haksızlığa uğradığını hissetmesi ve diğer dikkat dağınıklığı ile ilgili konular gelebilir. Çocuk için üçüncü seçenek söz konusu değildi. Çocuğun resim ile ifade gücü oldukça iyiydi. Bu nedenle oyunla ilgili bir resim çizmesini istedim. Çizdiği resimde boyu çok kısa olan zayıf bir zürafa ile tam aksine çok büyük bir zürafa vardı. Büyük olan benim danışanım diğeryse onun kardeşi ve sınıfından bir arkadaşıydı. Her iki zürafanın ilişkisine dair çok detay öğrendim. Zürafaların iç dünyalarını dinledim, duygularını anladım. Bunları bana danışanım olan çocuk anlattı. Resimle çalışırken danışana, görmediğim için bana resmi anlatmasını istediğimi söylüyorum. Zaten ilk oturumda birbirimizi tanıırken o da bana istediği soruları sorabildiği için bu konu, onun için bir tabu olmuyor ve ilk defa karşılaşmıyor. Daha sonra kâğıdın her yerini parmağım ile gezerek burada ne var, renkleri nasıl, burası neden boş, bu neden daha büyük veya küçük, bu neden en kenarda, bu neden tam boyanmış ya da boyanmamış gibi; onun anlatımından da yola çıkarak sorular soruyorum. Dolayısıyla kuru boya yerine pastel boya kullanırmak işi daha da kolaylaştırıyor.

Son ön yargı ise kalabalık okullarda körlerin çalışamayacağı yönünde. Benim okulum 1900 küsur kişilik, çift devre bir okul. Yani sabah bin öğrenci okuldan çıktıktan hemen sonra öğlen diğer bin kişi okula geliyor. Üstelik okul sokağında bu çocukların ailelerinin arabaları ve servis araçları, bahçede ise yine çocuklar, en az bir veli ve öğretmenleri bulunuyor. Teneffüslerde de elbette aynı kaos devam ediyor. Üstelik çocukların hepsi çok küçük. Birçoğu koşuyor ve çığlık atıyor. Tablo böyleyken mesela arkadaşıyla kavga ettiği için, kitabı yırtıldığı için, annesini özlediği için veya düştüğü için ağlayan bir çocukla ilgilenmem gerekebiliyor. Açıkçası başlamadan önce en endişelendiğim konu buydu. Bu durumlarda bağımsız hareket becerisi, hatta baston kullanılıyorsa bile kalabalık ve gürültülü olduğu için baston kullanılmadan da bağımsız hareket edebilmek gerekiyor. Öğrencilerle bireysel veya sınıf bağlamında iyi ve yine körlüğün tabu olmadığı bir ilişki kurmak gerekiyor ki bahçede, koridorda ağlayan çocukla ilgili, çocuğun arkadaşları beni bulabilsin. Çocuk yalnızsa ve benim ilgimi istiyorsa yanıma gelip elime dokunabilsin, sarılabilsin veya duyabileceğim şekilde konuşabilsin. Ağlayan bir çocuk genelde konuşmaz, konuşmadan iletişimin yolunu bulmak yine önemli. Şu ana kadar böylesi kaoslarda ilgilendiğim birçok çocuk oldu. Bazılarını, beni ve çalışma tarzımı bilen öğretmenler getirdi. Bir keresinde de teneffüsten sonra rehberlik servisine gelmesi gereken bir çocuk gelmemişi ve

hemen okulun güvenlik görevlisini arayıp bahçede ne yapacağını bilmez dolaşan, ağlayan bir çocuk var mı diye sordum. Mevcut durumda ilk yılımızı geçirdiğimiz bu çocuklarda kalabalıkta ilgilenmeyi kaçırdığım bir durum bana henüz ulaşmadı.

Bu yıl benim sahiden sınırlarımı genişlettiğim, zaman zaman hedeflediğim gibi gitmeyen vakalara rağmen gerçekten bir dünya bilgi öğrendiğim, teknik geliştirdiğim bir yıl oldu. Bu nedenle kendimi ön yargılarla şekillendirmeyen, mezun olurken hedeflediğim gibi hep öğrenen, öğrenirken en temel ilke olan "zarar vermeme" ilkesini gözeten, gerektiğinde "ben bu çocukla ilerleyemedim, başka bir uzmana yönlendirmeliyim" diyebilen ve cebimde değişim için eşlik ettiğim çocukların, ailelerin mutluluğu ile başarılı bir psikolojik danışman olarak görüyorum.”

Çocuktan Al Haberi

Yazan: Angela Wolf

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Angela Wolf, çocukluğundan beri Ulusal Körler Federasyonu'nun bir üyesi olan başarılı bir genç kadındır- Federasyonun pozitif felsefesiyle çevrili olarak büyüyen yeni nesil genç kör yetişkinlerden biridir. Angela'nın erken yaşta kazandığı bilgelik, içgörü ve anlayış, burada anlattığı dokunaklı aile olayında yansıyor bize. Hikâyesini şöyle anlatıyor:

Çocukların masumiyeti, dünyayı çok gerçekçi bir şekilde algılamalarını sağlar. Neredeyse her şeyi gördüğü gibi algılarlar ve sonuç olarak söyledikleri veya yaptıkları konusunda genellikle çekingen değildirler. İşte bu saflıkta pek çok bilgelik çekirdeği bulabiliriz. Çoğu zaman yetişkinlerinkinin ötesinde olan bir bilgelik. Adaletsizliğin bilgeliği, merhametin bilgeliği, bağımsızlığın bilgeliği; bu karmaşık hakikatler genellikle bir çocuk tarafından en basit kelimelerle ifade edilebilir.

Beş yaşında büyümüş de küçülmüş bir hanımefendi olan yeğenim Hâley, kocama ve bana son derece düşkündür ve merak edip sorduğu beklendik sorular dışında, körlüğümüz hiçbir zaman bir tartışma konusu olmadı. Bizimle oyun oynamaya, bizimle kitap boyamaya hevesli ve genel olarak onu eğlendirmemizi seviyor. Beş yaşındaki çoğu çocuk gibi, yeni bulduğu bağımsızlığını denemekten asla korkmadığından bahsetmiyorum bile.

Yakın zamanda, kocam ile ben onun ailesiyle birlikte yemek yemeye gittik. Kocam ve ben ikimiz de körlük eğitiminden geçmemize ve normal, üretken hayatlar yaşamamıza rağmen ailesi yeteneklerimize her zaman gerekli güveni göstermedi. Her zamanki gibi, Hâley yanıma

oturmakta ısrar etti. Kabinde kocamla benim aramda sıkışmış bir şekilde, kibarca garsona siparişini verdi.

Yemek geldiğinde, ortam çok rahatsız edici bir hâl almaya başladı. Krep ısmarlamıştı ve beş yaşındaki her inatçı çocuk gibi tereyağını kendisi sürüp krepleri kendisi kesmek istiyordu. Ancak, ebeveynleri, gerekli olduğunu düşündüklerinden daha fazla zaman aldığı için biraz sinirlendi. Tabağı, kalabalık masada diğer yanımda oturan büyükannesine vermesi için ısrar ettiler. Sözle söylemeseler de ima açıktı: kör olduğumuz için benim ya da kocamın aynı işi yapmakta yeğnim kadar zorlanacağımızı düşündüler, oturma düzeni ve masanın darlığı sebebiyle ona yardım etmek için en mantıklı kişiler olsak da.

Hâley'nin beş yaşındaki ruhunun, ebeveynlerinin yeteneklerine olan güven eksikliği nedeniyle bastırıldığını size anlatmama gerek yoktur her hâlde. İtiraf etmeliyim ki ben de benzer şekilde yenilgiye uğramış hissediyordum, ama Hâley durumun tam kontrolünden vazgeçmeye ne hazır ne de istekliydi. Yardım istemek zorunda kalacaksa, bunu kendi yöntemiyle yapacaktı. Bu yüzden, tabağını kayınvalideme teslim etmek yerine, Hâley bana baktı ve "Angela, bana yardım eder misin" diye sordu. Bu beş güçlü kelimeyle Hâley, yeteneklerime kocam hariç masadaki herkesten daha fazla güvendiğini göstermişti.

O basit anda, Hâley ve ben bir aşağılanmadan ötürü ortak bir bağı paylaştık. Körlüğüm yüzünden, sanki beş yaşındaymışım gibi kendi bağımsızlığımı savunmaya çalıştığım için dik başlı ve aptalmışım gibi muamele gördüğüm zamanları sayamam. Hâley, masumca, kendisine anlatılmadan benden yardım istemenin mantıklı olduğunu anlamıştı. Anlamadığı şey, bunu yaparken ikimizin de saygınlığını geri kazanmaya yardım ettiğiydi.

Engelliliğin Sosyal Modeli-2

Yazan: Tom Shakespeare

Çevirenler: Amine Ennur Aksoy, Soner Çoban

amineennur.aksoy@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Sakatlık, olmayan bir varlık

Feminist yorumcuların, sosyal modelin geleneksel olarak sakatlık konusundan kaçındığını ya da dışladığını savunan çalışmalarına daha önce değinmiştik. French'in yukarıda belirttiği gibi, bu durum esasen aşırı retorik nedenlerden kaynaklanıyor gibi görünmektedir. İnsanlar bedenleri kadar toplum tarafından da engellenir' demektense, 'İnsanlar bedenleri tarafından değil, toplum tarafından engellenir' demek kulağa daha hoş gelir. Ancak sonuç, tıpkı 1970'lerin başında cinsel farklılığın kadın hareketi için tabu bir konu olması gibi, sakatlığın tamamen paranteze alınması olmuştur. Engelli radikaller, baskıyı açıklamada bedeninin nedensel rolünü doğru bir şekilde reddederek, farklılığı tamamen inkâr etmede feminist öncüllerini takip ettiler: sonuçta, "Feministler bir kez en küçük cinsel farklılığı kabul ettiklerinde tepki akımlarının akacağı bir boşluk açmış olurlar. Bir kez adet öncesi gerginliğin odaklanmayı olumsuz yönde etkilediğini, hamileliğin yorucu olabileceğini, anneliğin yıpratıcı olduğunu ağzınızdan kaçırдыңız mı, ayrı alanlara doğru yokuş aşağı yuvarlanmaya başlıyorsunuz." (Ann Phillips, aktaran Cockburn, 1991, 161).

Farklılığın inkârının feminizm için olduğu kadar engellilik çalışmaları için de büyük bir sorun olduğunu savunuyoruz. Deneyimsel olarak, sakatlık birçok kişi için belirgindir. Engelli feministlerin de savunduğu gibi, sakatlık günlük kişisel deneyimlerimizin bir parçasıdır ve sosyal teorimizde ya da siyasi stratejimizde göz ardı edilemez. Politik olarak, analizimiz sakatlığı içermiyorsa, engelli bireyler kendilerini engelli hareketiyle özdeşleştirmekte isteksiz olabilir ve yorumcular argümanlarımızı 'idealist' ve temelsiz bularak reddedebilir. Bizler sadece engelli değil, aynı zamanda sakat bireyleriz ve aksini iddia etmek yaşam öykülerimizin önemli bir bölümünü görmezden gelmek anlamına gelir. Linda Birke'nin toplumsal cinsiyet konusunda

savunduğu gibi, "Feminist teorinin yalnızca biyolojimizin yorumlanma biçimlerini değil, aynı zamanda biyolojinin pratikte hayatlarımızı etkilediği çok gerçek yönleri de dikkate alması gerekir." (Birke, 1986, 47)

Analitik olarak, farklı sakatlıkların farklı şekillerde etki bıraktığı açıktır. Yani, sağlık ve bireysel kapasite üzerinde farklı etkileri vardır, ancak aynı zamanda daha geniş kültürel ve sosyal çevrelerden farklı tepkileri doğururlar. Örneğin, görünür sakatlıklar toplumsal tepkileri tetiklerken, görünmez sakatlıklar tetiklemeyebilir- Goffman'ın (1968) 'itibarsızlaştırıcı' ve 'itibarsızlaştırılabilir' stigmalar arasında çizdiği ayrım. Doğuştan gelen engeller, edinilmiş engellere kıyasla öz kimlik üzerinde farklı etkilere sahiptir. Bazı sakatlıklar sabittir, diğerleri ise dönemseldir veya dejeneratiftir. Bazıları esas olarak görünümü etkilerken, diğerleri işlevselliği kısıtlar. Tüm bu farklılıkların hem bireysel ve psikolojik hem de sosyal ve yapısal düzeyde belirgin etkileri vardır. Bu argüman, engelliliğin ayrıştırılması ve yalnızca klinik tanılara atıfta bulunulmasını değil, işlevsel ve algısal etkileri nedeniyle farklı ana sakatlık gruplarının farklı bireysel ve sosyal sonuçları olduğunu ayırdını yapar. Dahası, sakatlığın önemini inkâr etmenin bazı talihsiz sonuçları bulunmaktadır. Dolayısıyla, engelliler topluluğu, ana akımın sakatlığın 'tedavisi' vurgusunu sık sık eleştirmiş ve işlevselliğin en üst düzeye çıkarılmasına karşı çıkmıştır. Örneğin, Oliver ve diğerleri serebral palsili kişiler için İletken Eğitime karşı çıkmışlardır (1989).

Ç.N 1. "İletken eğitim, serebral palsili ve diğer nörolojik ve motor bozuklukları olan çocukların eğitimine yönelik multidisipliner bir yaklaşımdır. 1940'larda Macaristan'da Dr. Andras Peto tarafından yaratılmış ve geliştirilmiştir. Peto'ya göre, engelli çocuklar dolaylı öğretim ve öğrenme ile sınırlılıklarının üstesinden gelebilirler. Devlet okullarının özel eğitim programları aracılığıyla sunulan daha geleneksel ve grup odaklı bir yaklaşım yerine, çocukların kişilikleri ve öğrenme tarzları üzerine odaklanılır. İletken Eğitim, Ayrıca çocukların "orto-fonksiyonel bir kişilik" geliştirmelerine yardımcı olur. Bu da eğitim ve günlük yaşam hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak anlamına gelir; bu hedeflere ulaşmaları için çocuğa ve onun sevdiği ve sevmediği şeylere odaklanan bir öğretim planı geliştirilir. İletken eğitim tıbbi temelli olmasa da tıbbi bilgileri çocuklara hareketleri üzerinde nasıl kontrol sahibi olacaklarını öğretmeye ve öz bakımı teşvik etmeye yardımcı olan öğrenme yöntemlerine entegre eder". BkZ:

<https://www.cerebralpalsyguidance.com/cerebral-palsy/living/conductive-education>

Son zamanlarda, Peto'nun bazı müdahalelerinin bu tür engelleri olan kişiler için önemli sonuçlar doğurabileceğini savunan, doğrudan ilgili kişilerden bir tepki gelmiştir (Beardshaw, 1989; Read, 1998). İşlevselliği en üst düzeye çıkarmak ve hastalığın etkisini azaltmaya çalışmak neden bu kadar yanlış olsun? Bu müdahalelerden bazılarının yarardan çok zarara yol açtığı açıktır. Aynı şekilde, birçok klinisyenin tedavi takıntısı da saptırılmaktadır. Ancak, aynı zamanda, sakatlıktan kaçınma ve azaltmanın tüm olasılıklarını veya faydalarını göz ardı edersek eşdeğer bir hata yapmış oluruz.

Bu argümanın özel bir biçimi genetik için geçerlidir. Birçok aktivist genetik hastalıkların görülme sıklığını azaltmaya yönelik tüm girişimlere karşı çıkmaktadır. Çağdaş genetik söylem ve uygulamalara yönelik önemli eleştirilerimiz olsa da yine de ciddi ve güçten düşüren koşullardan kaçınmaya çalışmakta bir sorun göremiyoruz. Hamileliğinde folik asit alan bir kadın mantıklı davranmış olur, spina bifidalı insanları ezmiş olmaz. Her ne kadar tüm engeller için genel seçici taramaya karşı çıksak da genetik teknolojilerden yararlanmanın uygun ve arzu edilir görüldüğü zamanlar da vardır. Tay-Sachs hastalığı ve anensefali gibi bozukluklar hem ölümcül hem de çok rahatsız edicidir ve çoğu insan mümkünse bunlardan kaçınmak isteyebilir. (Shakespeare 1998).

Sosyal model argümanı mantıksal olarak en uç noktasına kadar zorlanırsa, sakatlığı kaçınmak için çaba göstermemiz gereken bir şey olarak görmeyebiliriz. Sonuç olarak, yol güvenliği, silah kontrolü, aşılama programları ve mayın temizliği gibi konuları dert etmeyebiliriz. Elbette pratikte hiçbir aktivist bu tür argümanlar ileri sürmemektedir. Ancak, hem "güçlü" sosyal modelin İngiliz savunucuları hem de bazı Amerikan azınlık grubu yaklaşımları, bazen daha fazla engelli insanın olmasının hiç de kötü bir şey olmadığını ve mütemediyen sakatlıktan kaçınmaya çalışmamamız gerektiğini öne sürüyor gibi görünmektedir.

Sosyal model gelenekçilerinin karşı yanıtlarından biri, sakatlık ile kronik hastalığı birbirinden ayırmak ve ikincisinin tıbbi olarak giderilmesini hoş karşılamak olabilir. Ancak Bury'nin (1996) de belirttiği gibi, bu iki olgu arasında küçük bir gerçek fark vardır. Birçok sakatlık değişken ve dönemseldir. Çoğunun herhangi bir tıbbi etkisi yoktur. Engelli insanların çoğunda sabit, doğuştan gelen sakatlıklar (körlük veya sağırlık gibi) ya da ani travmatik lezyonlar (omurilik yaralanması gibi) görülmez, bunun yerine romatizma, kardiyo-vasküler hastalık veya çoğunlukla yaşlanmayla ilişkili diğer kronik dejeneratif durumlar bulunur. Çocuk felci ve omurilik

yaralanması gibi durumlar bile sonradan ortaya çıkan var yasyonlar olmaksızın 'bir kereye mahsus' değişiklikler değildir: çocuk felci sendromu artık iyi bilinen bir durumdur ve omurilik felçli kişiler idrar yolu enfeksiyonları, bası yaraları ve diğer sorunlarla baş etmek zorundadır. Aynı şekilde, Corker ve French (1998, 6) duyuşsal bozuklukların ağrıya neden olmadığını varsaymanın ne kadar yanlış olduğunu açıklar. Paul Abberley (1987), sakatlığı hesaba katan az sayıdaki engellilik çalışmaları teorisyeninden biridir. Abberley, toplumsal Cinsiyet, ırk ve cinsellik gibi sınırlamaya neden olan, bedensel bir boyutu bulunmayan sosyal kimliklerle, beden bir sorun olduğu engellilik örneği arasında bir ayırım yapar: "Cinsel ve ırksal ezme hadiselerinde, biyolojik farklılık yalnızca tamamen ideolojik bir baskının niteleyici bir koşulu olarak hizmet ederken, engelli insanlar için biyolojik farklılığın bizzat kendisi, yine iddia ettiğim gibi toplumsal uygulamaların bir sonucu olmasına rağmen, Eziciliğin de bir parçasıdır. Engelli bireyler arasında politik bilinç gelişimini önemli ölçüde engelleyen bu gerçeküstünlük, baskıcı teorilerin dayandığı temel bir yapı taşı olarak ele alınmalıdır." (Abberley, 1987, 8)

Abberley'in stratejisi, sakatlığın genellikle sosyal nedenleri olduğunu göstermektedir. İş, savaş, yoksulluk ve diğer sosyal süreçlerin sakatlığı yarattığını ve dolayısıyla sakatlığın kendisinin de engelli insanlar üzerindeki toplumsal baskının bir parçası olduğunu savunmaktadır. Ancak bu hamle, siyasi geçerliliği tartışılmaz olsa da analitik olarak sürdürülebilir değildir. Sonuçta, toplumsal olarak neden olunan sakatlıkları açıklayabilir olsa da belirli bir sebebe bağlı olmayan, rastlantısal veya sadece kötü şans eseri meydana gelen sakatlıkları açıklayamaz.

Engelleri ortadan kaldırmaya yönelik siyasi zorunlulukla tamamen hemfikiriz. Ayrıca, ne pahasına olursa olsun tıbbi araştırma, düzeltici cerrahi ve rehabilitasyona yapılan aşırı vurgunun yanlış yönlendirildiğine inanıyoruz. Engelliliğe ilişkin sosyal modellerin de önerdiği gibi, öncelik sosyal değişim ve engellerin kaldırılması olmalıdır. Yine de sakatlığa ilişkin uygun eylemlerin ve hatta çeşitli sakatlığı önleme biçimlerinin, engelleyici ortamları ve uygulamaları ortadan kaldırmaya yönelik eylemlerle birlikte var olamaması için hiçbir neden yoktur. İnsanlar hem sosyal bariyerler hem de bedenleri nedeniyle engellidir. Bu çok açık ve tartışmaya yer bırakmayacak kadar nettir. İngiliz sosyal model yaklaşımı, 'kaş yapayım derken göz çıkarma' riskiyle karşı karşıyadır.

Sürdürülebilir bir ikilem mi?

Birleşik Krallık'taki sosyal model teorisi, bireysel beden veya zihnin bir özelliği olan sakatlık ile, sakat kişi ve toplum arasındaki bir ilişki olan engellilik arasındaki ayrıma dayanmaktadır.

Biyolojik ve sosyal olan arasında ikili bir ayırım yapılmaktadır (Oliver, 1996, 30). Bu ayırım, Ann Oakley (1972) gibi feministler tarafından ortaya konan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayırımına benzemektedir. İkinci dalga feminizmde olduğu gibi, bu hareket engellilik çalışmalarının engelliliğin yalnızca belirli sosyo-tarihsel bağlamlarda anlaşılabilceğini, dinamik ve değiştirilebilir bir durum olduğunu göstermesini sağlar. Yine de feminizm içinde cinsiyet/toplumsal cinsiyet ayırımı büyük ölçüde terk edilmiştir (bkz. örneğin Butler, 1990). Teorisyenler ve aktivistler, ataerkil geleneğin yaptığı gibi kadının varlığını biyolojiye dayandırmamaktadır. Bunun yerine, cinsiyetin kendisinin toplumsal olduğu gözlemlenmektedir. Her şey zaten her zaman toplumsaldır. John Hood-Williams düalizmin sorunlarına ilişkin tartışmasını şöyle sonlandırmaktadır:

"Cinsiyet/toplumsal cinsiyet ayırımı, az kuramsallaştırılmış bir alanda kavrayışı önemli ölçüde geliştirmiş ve yirmi yılı aşkın bir süre boyunca zengin bir çalışma akışının gerçekleştirilmesini sağlayan bir sorunsal sunmuştur, ancak artık bunun sınırlarının ötesinde düşünmenin zamanı gelmiştir." (Hood-Williams, 1996, 14)

Aynı durum elbette sakatlık için de geçerlidir. Tremain'in (1998) sakatlık-engellilik ve cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayırımlarının savunulamaz ontolojilerini eleştiren bir makalesinde savunduğu gibi, sakatlık toplum öncesi ya da kültür öncesi biyolojik bir alt katman değildir (Thomas, 1999, 124). Sakatlığı temsil etmek için kullandığımız kelimeler ve söylemler sosyal ve kültürel olarak belirlenir. Söylemin dışında var olan saf ya da doğal bir beden yoktur. Sakatlık, her zaman, sadece engelliliği yaratan toplumsal ilişkilerin merceğinden görülür. Kaba bir örnek olarak, belirli bir sakatlığı tanımlamak için kullanılan etiketlerden bahsedilebilir: geri zekâlılık, mongolism, Down sendromu, trisomy-21 aynı sakatlık durumunu tanımlamak için kullanılan kelimelerdir, ancak yan anlamları farklıdır, tıpkı öğrenme güçlüğü çeken kişi gibi genel bir terimin bu duruma sahip birçok kişi tarafından tercih edilebileceği gibi. Bu nedenle, sosyal engellilik modelinin yanı sıra sosyal bir sakatlık modeline ihtiyaç olduğunu savunarak sakatlık sorununu ele almaya çalışan Mike Oliver'a katılmıyoruz (1996, 42). Sakatlığın önemini ve sosyal modelin sınırlılıklarını kabul etmesini memnuniyetle karşılamakla birlikte, onun kabul ettiği türden sakatlık ve engellilik arasında bir ayırım yapmak ne kolay ne de arzu edilen bir durumdur.

Sakatlık (bedensel farklılık) ve engellilik (toplumsal inşa) arasındaki sürdürülemez ayırım, "sakatlık nerede biter ve engellilik nerede başlar?" sorusu ile gösterilebilir. Corker ve French'in de belirttiği gibi (1998, 6) duyuşsal durumlar sadece ağrıyı içermekle kalmaz, aynı zamanda ağrının kendisi de fizyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel faktörlerin karşılıklı etkileşimi ile ortaya çıkar (bu konuda ayrıca bkz. Wall, 1999). Sakatlık genellikle engelliliğin nedeni ya da tetikleyicisi olsa da engelliliğin kendisi de sakatlığı yaratabilir ya da şiddetlendirebilir. Diğer sakatlıklar, görünmez oldukları için, herhangi bir engelliliğe yol açmayabilir, ancak işlevsel etkileri ve kişisel kimlik ve psikolojik esenlik üzerinde etkileri olabilir.

Elbette, bazı sakatlık/engellilik ayrımları basittir. Eğer mimarlar bir binaya basamaklar koyuyorsa, bu tekerlekli sandalye kullanıcılarını açıkça dezavantajlı duruma düşürür. İşaret dili tercümanı yoksa, sağır insanlar dışlanmış olur. Yine de 'engelsiz çevre'nin sürdürülemez bir mit (Finkelstein, 1981'de olduğu gibi bir peri masalı) olduğu ileri sürülebilir. Öncelikle, sakat olan biri için çevresel engelleri ortadan kaldırmak, başka bir sakat kimse için engeller meydana getirebilir. Sakat insanların önündeki tüm engelleri kaldırmak mümkün değildir, çünkü bunların bir kısmı çevre tarafından meydana getirilmeyen, sakatlığın kaçınılmaz yanlarıdır. Eğer bir kişi sürekli ağrıya neden olan bir engele sahipse, sosyal çevre bu duruma nasıl dahil edilebilir? Örneğin, bir kişinin önemli bir zihinsel sınırlılığı varsa, toplum bunu istihdam fırsatlarının dışında bırakmayacak hâle getirecek şekilde nasıl değiştirebilir? Ana akım spor, futbol oynamak için koşabilmek gibi ezici kriterler dayatarak engelli sporcuları devre dışı bırakıyor mu? Bu örneklerden bazıları saçma görünebilir. Ancak, soruna işaret etmek için sosyal modeli sınırlarına kadar zorlayarak, anlayışın tümünde var olan bir yanlış vurgulamaktadırlar. Yine Paul Abberley (1996) bu sınırlılığa işaret eden öncülerden biri olmuştur. Tüm engellilerin istihdam edilebileceği engelsiz bir ütopyanın uygulanabilir olmadığını öne sürmektedir.

İş erişilebilir kılmak için ne kadar yatırım, kararlılık ve enerji ortaya konursa konsun, sakatlıkları nedeniyle çalışamayan bir grup insanın her zaman var olacağına işaret etmektedir. Ancak biz yine de onun soruna getirdiği çözüme katılmıyoruz. Çalışmayı merkezi sosyal değer olmaktan çıkarmak şüphesiz önemli bir sosyal gelişme olsa da esas olarak sosyal model fikrinin sınırlamalarından kaynaklanan bir soruna getirilebilecek en bariz çözüm değildir. Herkesin ekonomiye dahil olamayacağını kabul etmek ve bunun yerine olgun bir toplumun, herkesi

yaptığı işe göre değil, sahip olduğu ihtiyaçlara göre desteklemesini savunmamak için hiçbir neden göremiyoruz.

Toplumsal cinsiyet çalışmalarındaki düalizm eleştirisi, Jacques Derrida gibi post-yapısalcıların ve Judith Butler gibi post-modernistlerin çalışmalarından beslenmiştir. Mairian Corker (1999) bu tür fikirlerin engellilik alanına uygulanmasında öncü olmuştur ve biz de sakatlık çalışmalarının, erişilebilir ve politik olarak angaje kalırken çağdaş sosyal teorinin ana akımıyla daha kapsamlı bir şekilde ilişki kurmasının verimli olacağına inanıyoruz (ayrıca bkz. Cashling, 1993). Ayrıca, her engelli bireyin deneyiminin tüm boyutlarını içeren kapsayıcı bir meta-analiz sunmaya çalışan modernist bir engellilik teorisinin yararlı veya ulaşılabilir bir hedef olmadığını iddia ediyoruz. Bize göre engellilik, post-modern bir kavramdır, çünkü çok karmaşık, çok değişken, çok rastlantısal ve çok yerleşiktir. Biyoloji ve toplum ile öznelik ve yapının kesiştiği noktada yer alır. Engellilik tekil bir kimliğe indirgenemez: bir çeşitlilik, bir çoğulluktur.

Sosyal model teorisi, modernist bir bağlamda ve şu anda aktif olarak tartışılan mantık kuralları dahilinde işe yaramıştır. Nancy Jay çelişki ilkesi (hiçbir şey hem A hem de A olmayan olamaz) ve üçüncü halin imkansızlığı ilkesi (her şey ya A olmalı ya da A olmamalıdır) üzerine yazmıştır (Jay, 1981, 42). Bu modernist ilkeler hem beden hem de sosyal engellerin birlikte, engelliliğin nedeni olabileceğini reddetmek ve tıbbi model ile sosyal model arasında bir üçüncü yol bulunmasına karşı çıkmak için engellilik üzerinde tatbik edilmiştir. Örnek olarak, Mike Oliver'ın bireysel/tıbbi model ile sosyal model arasındaki ayrımı göstermek için sunduğu tabloya tekrar bakınız (1996, 34). Yeterli bir sosyal engellilik teorisinin, engelliliğin ya tıbbi ya da sosyal olduğunu iddia etmek yerine, engelli bireylerin deneyimlerinin tüm boyutlarını içereceğine inanıyoruz: bedensel, psikolojik, kültürel, sosyal, politik (Shakespeare & Erickson, 2000).

Sürecek

Çocuklarımızın Tırnaklarını Görmeden Nasıl Kesiyoruz?

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Herkes merhabalar, bu ay biz ebeveynlerin kafasını meşgul eden çocuklarımızın tırnaklarını nasıl keseceğiz konusunu yazmak istedim. Kendi tırnaklarımızı keserken zorlanmazken bir başkasının tırnaklarını kesmek zor olabiliyor. Hele bu tırnaklar minik bir bebeğin tırnaklarıysa durum daha ürkütücü gibi duruyor. Kesemeyenler için diyorum çünkü; biliyorum ki bu konuda sorun yaşamayan ve çocuğunun tırnaklarını zorlanmadan tek başına kesebilen birçok kör ebeveyn var. Ben kesme konusunda cesareti olamayan veya cesareti var ama nasıl keseceğini bilemeyen ebeveynler için anlatmaya çalışacağım.

Evet ben de en başta kızımın tırnaklarını kesemeyen ebeveynlerdendim. Çocuk bakımına dair tüm konuları sorunsuz halledebiliyordum ama tırnak başka bir şeydi. Kızım doğunca ilk olarak etrafımdaki kör ebeveynlere sormaya başladım. Karşımda minicik eller ya acırsa ya kanarsa gibi her türlü olumsuz düşünce aklımdan geçip duruyordu. Kesmeyi beceremediğim sürece de devam edecek gibi görünüyordu.

Öncelikle bir tane bebek tırnak makası seti satın aldım. Setin içerisinde bir tane törpü, bir tane tırnak makası ve bir tane de makas vardı. Tırnak makasını kullanmayı birçok defa denediysem de bir türlü cesaret edemediğim için onunla kesemedim. Tırnak makasını tırnağa yerleştiriyordum ve tam bastırırken ya etine denk gelirse ve canı çok yanarsa diye düşünüp geri çekiyordum. Törpü kurtarıcı olmuştu. Arkadaşlar da törpüleyebileceğimi söylemişlerdi. Bebeklerin tırnakları çok ince olduğu için törpüyü sürdükçe tırnak kolayca küçülüyordu. Törpü sayesinde tırnağın her yeri de eşit oluyordu. Uzunca bir süre kızımın tırnaklarını törpüleyerek çözümlü bulmuştum.

Büyüdükçe törpüyü bırakıp tırnak makasına geçmek gerekiyordu. Yanımızda gören biri olmadığı için destek alamıyorduk. Bir defasında üst katımızda oturan ev sahibimizin kızından rica etmiştik ve kesmişti. Onlar ne zaman destek istesek koşuyorlardı ama biz isteyemiyorduk.

Kızım 8 aylıkken kreşe başlamıştı. Kreşimizin sahibinin çok tatlı bir annesi vardı. Çocuklar birbirlerine tırnaklarıyla zarar verebilecekleri için mutlaka tırnakların kesilmesini istiyorlardı. Toplantıda her çocuk için tırnak makası istemişlerdi. Evde tırnağımı kesemeseniz bile biz burada keseriz demişlerdi. Sağ olsunlar gerçekten de kesiyorlardı. Her şeyi kendimiz yapacağız diye bir kural yoktu ama yapmak için de bir engel yoktu. Ben çocuğumun tüm bakımını kendim yapabiliyorken birilerine bağımlı olmayı sevmiyorum. Çocuğumun tırnağı kesilecek ama kendim kesemiyorum üzücü bir durumdu benim için. Artık bu durum gittikçe canımı sıkıyordu ve bu sorunu çözmeliydim. Çözmedikçe içimde büyüdükçe büyüyordu ve kendi kendimi strese sokuyordum.

Bir gece kızım uyurken tekrar harekete geçtim ve tırnak makasını elime alıp kızımın yanına gittim. Uykudayken daha kolay yapabileceğimi söylemişti arkadaşlar. Kızımın yanına oturdum ve minicik ayağını dizimin üzerine koydum. Öncelikle tırnağın et ile arasındaki kısmı iyice inceledim. Et ile tırnak arasına parmağımı yerleştirdim. Tırnağı etten iyice uzaklaştırdım. Parmağım tırnağın önünde durduğu için artık keserken etine denk gelmeyecekti. Makası tırnağa yerleştirdim. Kesmek için makasa bastırdım. Bir şey olur mu acaba diye yine düşünürken bu sefer başaracağım deyip cesaretimi topladım. O cesaretle biraz daha güçlü bastırdım ve çıt sesi geldi. Heyecandan ölüyordum. Kesmiştim. Dikkatli bir şekilde tüm parmakların tırnaklarını kestim. O sevinçle eşimi yanımıza çağırdım ve ona da incelettim. Olmuştu ve çok çok mutluydum. O duyguyu, bastonumla ilk kez tek başıma bir yere gittiğimde ve bir de o gün aynı şekilde hissetmişim.

Bu arada çocuğumuz büyüdükçe tırnaklarını kesmek biraz daha kolay oluyor. Tırnağını keserken acıdığı zaman kendisi söylüyor.

Tabii zorlandığım zamanlar olmadı desem yalan olur. Bir keresinde çok dikkat etmeme rağmen

tırnağın kenarını keserken etine denk geldi ve kanadı. O zaman ne kadar üzüldüğümü tahmin edersiniz. Böyle bir talihsizlik yaşayınca kızımın bana tırnaklarını kestirmek istemediği zamanlar oldu. Gören birine tırnaklarını kestirirken sorun çıkarmıyordu. Ben kesecekken bir süre kestirmemek için direnmişti. Çocukların direncini kırmak biraz daha zor olabiliyor. Sürekli konuştuk ve hala konuşuyoruz. Anneannesinin de benim tırnağımı keserken bazen derinden kestiğinden ya da istemeden etime denk getirdiğinden bahsettim. Bazen ufak tefek kazalar olabileceğini ama daha dikkatli olacağımı söyledim. Bu konu da hayatımızın bir gerçeği olduğu için paylaşmak istedim. Aslında bilmesi gereken tek şey sadece kör olduğum için tırnağını yanlış kesmediğim. Gören birisinin de tırnağını yanlış kesebileceği. Görmediğim için bunu yapamadım diye düşünmenin bize bir faydası olmaz. Faydası olmadığı gibi çocuklarımızla aramızda bir sorun hâline dönüşebilir.

Yaşadığımız konuları yazarken olumlu ve olumsuz yönlerini yazmaya çalışıyorum. Sadece olumlu yönlerini yazsam bir kurgudan ibaret olurdu.

Görmemek bizim bir gerçeğimiz ama sürekli de bahanemiz olmamalı. Bu satırları yazarken o günlere gittim yine. Kızım şu an 6 yaşında. Uzun zamandır tırnaklarını ben kesiyorum. İyi ki o gün cesaretimi toplayıp kesmişim diyorum. Gerçekten eksik olan tek şey biraz cesaretmiş bunu net bir şekilde gördüm.

Hayatımızın genelinde de böyle değil mi zaten? Kendimizin yapabildiği bir konuda etrafımızdaki kişiler “Dur ben istersen yapayım” dediği zaman üzülmüyoruz ama kendinin yapmayı isteyip de yapamadığı bir konuda etrafındaki kişiler yapınca insan kendini yetersiz ve çaresiz hissediyor. Mükemmel olmak zorunda değiliz ama neden yapabileceklerimiz konusunda kendimizi sınırlayalım ki. Böyle düşünersek hayat bizim için daha yaşanılabilir bir yer oluyor. Burada yapamam değil nasıl yapabilirime odaklanırsak her şeyin daha farklı olduğunu görebiliriz. Sadece biraz cesaret Edip yapmayı istemek gerekiyor.

Bağımsızlığın 3 B.si gibi bir şeydi çocuk bakımında tırnak kesebilmek. Bunu başarabildiğim için kendimi şanslı hissediyorum. Yılmadan mücadele etmeye devam...

Renkli Kâğıtlardan Bir Dünya Kurmak

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Benim çocukluğumun büyük bir kısmında televizyon tek kanallı idi. Çocuk programlarının saatleri belliydi mesela. Cumartesiden Cumartesiye adlı program, Cumartesi sabahları saat dokuz, dokuz buçuk gibi başlar; on ikiye kadar sürerdi. Bu program, içinde küçük yapımlardan oluşuyordu. Örneğin; Ankara-Keçiören'de bir parktan canlı yayımlanan fiziksel aktivite yarışları olurdu bazı ilkokullar arasında. Çizgi film saatleri ve çocuk bilgi yarışması da vardı. Bir de kâğıt katlama sanatı Origami adlı bir bölüm program içinde yer alıyordu.

Elişi kâğıtlarından rengârenk bir dünya kurulu gibi gelirdi bana bu müzikli tanıtımdaki eserleri gördüğümde. Gördüğümde diyorum çünkü; o zamanlar görüyordum. Müzik eşliğinde raflarda gösterilen bebek, hayvan veya daha başka bir sürü figür olurdu. Zülal Aytüre tarafından sunulan bir programdı bu. İki çocuk ile birlikte kâğıtları katlardı. Zaman zaman ben de elişi kâğıdım elimde onlara eşlik ederdim. Bazen kaçırıp bırakmak zorunda kalırdım. Beni sinir ederdi bu. Belki Cem Yılmaz'ın esprili yorumuna sizler de denk gelmişsinizdir. İşte o program bu size sözüne ettiğim program. Merak ederseniz her ikisinin de Youtube bağlantıları şöyle:

[Kâğıt Katlama Sanatı Origami \(1986\) | TRT Arşiv- YouTube](#)

[Cem Yılmaz Origami Yorumu](#)

Program bitti. Ben büyüdüm. Bu arada kör oldum. Origami tatlı bir düş olarak kaldı yıllarca bilinçaltımda. Daha doğrusu kalmış. 2023-2024 Engelsiz Eğitimler için planlama yaparken Elif Ünver Çırpan'ın Origami üstüne ders vermesi olasılığını duyunca çok heyecanlandım. Bir kör elimizde katladığımız objeleri görmeden bizi yönlendirecekti. Dahası biz onun neyi nasıl yaptığını görmeden eserleri nasıl ortaya çıkaracaktık ki? Oysa söz konusu olan küçük bir dev kadındı. Bana göre bir sanat yapıtı ortaya konacaksa ve Elif bunu kafaya koymuşsa muhakkak

yapar ve ortaya güzel bir şey kaçarı yok çıkar.

Hemen ilk sırada yazdırdık kendimizi Gizem Alakaya ve ben. Elif bize yapmamız gerekenleri anlatıyordu. Biz tariflere göre yapmaya çalışıyorduk. Bir yerde ipin ucunu, şey pardon kâğıdın ucunu kaçırdık mı tek tek ne yaptığımızı anlattırıyor; anlamaya çalışıyor, o da bizim tarifimize göre elindeki kâğıdı katlıyor ve sonunda hatayı bulup düzelttiriyordu. Çoğunlukla o kâğıt ucunu kaçıran da ben oluyordum. Böyle böyle derslerimiz evet bir saat tasarlanmışsa iki, hatta bazen üç saat sürebiliyordu. Ancak biz o kadar hevesliydik ki Elif'i bırakmıyorduk. Bu şekilde dört-beş ay içinde elimizde bir sürü çiçek, kuş, kutu ve sepet oldu mesela.

Derslerimizden birinde yine Elif gibi Origami meraklısı, sanatçı ruhlu bir kör olan ki kendisi aynı zamanda bir keman sanatçısı ve müzik öğretmeni, Bilge Özel de bize iki model yaptırdı.

Son dersimizde Elif'in de Origami öğretmeni Atilla Yurtkul da bize birkaç model öğretti. Öyle ki biz onu, demek o da bizi çok sevdi ki bir ders daha birlikte yaptık. Atilla Bey gördüğü hâlde anlamadığımız noktada Elif devreye giriyor ve artık bizi tanıdığından nasıl yapmamız gerektiğini bir kör gözüyle tanımlıyordu. Kim ne derse desin bir kör bir köre Origami modeli yaptırabilirdi her şeyi yapar arkadaş. Yeter ki "olmaz" deyip kestirip atılmasın. Uygun şartlar oluşturulsun; neyin nasıl yapılabileceğine kafa yorulsun. Örneğimizde olduğu gibi gerisi çorap söküşü gibi gelecektir.

Bu arada Atilla Yurtkul, gazetecilik okumuş ve bir hobi olarak başlayan Origami serüveni onun hayatının büyük bir kısmı olmuş. Henüz yedi yaşında iken benim gibi onun da Zülal Aytüre ile kâğıt katlama yolculuğu başlamış. Ancak o benden direngen çıkmış ve renkli kâğıtları hiç bırakmamış. Onun dediği gibi "herkes bırakmış ama o bırakmamış". Öyle ki pek çok yerde eserlerini sergilediği kişisel sergiler açmış. Büyük küçük hiç fark etmez birçok insana dersler veriyor bu sanat üzerine. Bizim körlerden de başta Elif ve Bilge olmak üzere ders alanlar var ondan. Bu arada meraklısı için söyleyelim, sanal ortamda ders vermekte kendisi.

[Atilla Yurtkul ve Origami hakkında daha fazlası için burayı tıklayabilirsiniz](#)

Origami deyince bahsetmeden geçemeyeceğim bir konu daha var. Elif ilk derslerimizden birinde bizlere içi dolarak anlatmıştı. İnsana hüznü yükleyen hikâyenin kahramanı: 6 Ağustos 1945'te henüz iki yaşında iken Hiroşima Atom Bombasının yaydığı nükleer serpintilere maruz kalan Sadako Sasaki.

Kasım 1954'te radyasyonun etkileri kendini göstermeye başladı ve Sadako'nun vücudunun muhtelif yerlerinde birtakım şeyler ortaya çıktı. Daha sonra, kendisine akut malign lenf bezi lösemisi teşhisi kondu (annesini ve Hiroşima'daki diğerleri buna "atom bombası hastalığı" adını verdiler). Tüm mücadeleye rağmen küçük kız henüz on iki yaşında iken 25 Ekim 1955 yılında hayatını kaybetti.

Sasaki, aylarca hastanede tedavi gördü. Bu sırada kâğıt katlayarak bin turna kuşu yaparsa iyileşeceği umudu ile ilaç ambalaj kâğıdı gibi küçük kâğıt parçalarını turna şeklinde katladı. Çünkü; eski bir Japon inancına göre 1000 turna kuşu yapan kişinin bir dilek dileme hakkı vardı. Sadako da kanserden kurtulmak istiyordu ve bunun için dilek dileme olanağını yakalamalıydı. Bazı kaynaklarda Sadako'nun 1000 turna kuşundan sadece 644 tanesini katladığı, geri kalanını da onun ilkokul arkadaşlarının tamamladığı belirtilir. Kimi kaynaklara göre ise Sadako'nun 1000 turna kuşunun 1000'ini de katladığı iddia edilir. Sadako'nun ağabeyi Masahiro Sasaki, The Complete Story of Sadako Sasaki adlı kitabında hedefini aştığını söylüyor. Sadako'nun katladığı turna kuşları Sadako Sasaki Anıtı adı ile, Hiroşima kentinin merkezinde yer alan Hiroşima Barış Anıtı Parkı'nda sergileniyor. Anıt 1958 yılında Sadako'nun okul arkadaşlarının da bulunduğu Japon öğrenciler tarafından yürütülen bir bağış kampanyası ile yapıldı. Heykelin dibinde "Bu bizim ıĸlıĸımız. Bu bizim duamız. Dünyada barış" yazan bir de levha bulunuyor. Oysa ne bu levha ne de dünya çocuklarının ve insanlığın attığı tüm ıĸlıklar aç gözlü savaşı geçen yaklaşık yüzyıllık sürede bitiremedi hala. Ne yazık!

[Tüm bunları ve daha fazlasını Wikipedia'nın bağlantısında okuyabilirsiniz:](#)

Dünyayı cehenneme çevirenlere inat renkli kâğıtların saçtığı umut dolsun hayatımızda her daim

inşallah. Zülal Aytüre gibi, Atilla Yurtkul gibi, Elif Ünver Çırpan gibi, Bilge Özel gibi sanatçı ruhlar terk etmesinler heveslerini, çabalarını ve tabii ki bizleri.

Engelsiz Eğitim Origami derslerinin kayıtlarını incelemek ve Origami WhatsApp grubu bağlantısına ulaşmak için derneğimizin Ocak-Nisan 2024 bültenine göz atabilirsiniz.

Çamaşır İşlerine Sıfırdan Giriş-2

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 124, Haziran 2024

"Peki, Bekârlara Ne Satıyorsunuz, Leğen mi?"

Soruyu o kadar ciddi bir ifadeyle sordum ki, reyon görevlisi donup kaldı. Koca cadde boyunca yürüyüp bilindik ve farklı üçüncü bir markanın mağazasıydı ve ilk iki mağazada da "Artık 5 kg'lık çamaşır makinesi üretmiyoruz" cevabını almıştım.

En önemli detay olan "İhtiyaca göre" kriteri çamaşır makinesinde patlıyor. Körcüllüğü de dikkate alarak ürün seçme çabasına girerseniz işler biraz daha zorlaşıyor ve sonunda bir de bakıyorsunuz ki 2. sınıf beyaz eşya markalarına ait ürünleri mıncıklıyorsunuz. [Gülümseme] Bu nedenle ilk önerim şu: İnternet üzerinden 5 kg kapasiteli veya düğmeli makinelerin peşine düşmek yerine yeni tişört, iç çamaşırı, çorap vs. almaya odaklanmanız!

Kapasite ve Devir Hızı

Ev tipi çamaşır makinelerinin kazan kapasitesi 5, 7, 8, 9 ve 10 kg olarak değişiyor. Devir hızlarıysa 800-1600 arasında. Yük arttıkça devir hızının da artması gerektiği detayını hatırlamalısınız. Çünkü makinenin çamaşırı sıkma sürecindeki başarısını devir hızı belirliyor.

Eğer çok pantiyseniz ve harcanacak vaktiniz de bolsa enerji tüketimi ve su sarfiyatı özelliklerine de bakabilirsiniz. Ancak çamaşır makinesindeki asıl enerji tüketimini su ısıtma süreci belirliyor ve bu ısıtma da birçok makinede A sınıfında.

Pazarlama ve fiyat belirleme taktikleri ile program sayısı arasında doğru bir orantı olduğu söylenebilir. Ancak bulaşık makinelerinde olduğu kadar vicdansız bir anlayış da söz konusu değil. Giyim ve yıkama alışkanlıklarınızı dikkate alarak program sayısına karar verebilirsiniz.

"Ya yıkansın işte" diyenlerdenseniz makine seçimi yaparken program tiplerini eşelemeğe hiç mi hiç gerek yok. Eh, yıkar bir şekilde.

Yardan mı Serden mi?

Seçim yapma mecburiyetinden doğan kasvet çamaşır makinesi işinde zirve yapıyor. Çünkü körcül yaşam ve gerçekler aynı hizaya zor geliyor. Eski nesil makinelerde biri program diğeri su ısını belirleyen iki düğme var. Bir sonraki nesildeki ürünlerde yalnızca tek bir çevrilen düğme var ve programlar çoğunlukla yatay olarak iki sıra hâlinde dizilmiş yarı dokunmatik düğmelerden ibaret. Son nesil makinelerdeyse düğme falan yok. Her şey dokunmatik LED ekranda.

Deneyimlerini sorduğum ve akıllı makine kullanan arkadaşların ortak bir şikâyeti var: Makinenin ağdan düşmesi ve uygulama erişiminden çıkması. Sıvı deterjan ve yumuşatıcı deposu olan makinelerin de çoğu LED ekranlı. İşte seçim yaparken işler bu noktada zorlaşıyor. Biri olsa diğeri olmuyor. Tasarımların farklılığı da işe girince seçim yapmak zorlaşıyor.

Ürünleri mınıcıklarken aldığım notlar şu şekilde:

- Körüz.biz'e eklenen ipuçlarından Beko, Arçelik ve Vestel'in kör müşterileri için Braille etiket tedarik ettiğini biliyordum. Ancak çoğu bayi bu hizmetten bihaber. Braille etiket istiyorsanız üreticinin çağrı merkezine ulaşp bu talebinizi bildirin. Etiketler servise gönderiliyor, servis gelip yapıştırıyor.

- Yukarıda yazdığım Braille etiketler her modeli kapsamıyor imiş. Bir arkadaşın anlattığına göre LED ekranlı ürün için Braille etiket talebinde bulunmuş ancak "Erişilebilir uygulaması olduğu için" etiket üretilmediği söylenmiş. Cihazın ağdan çıkması olasılığına karşı siz illa etiketlemek isterseniz bu süreçte ses stoperlerinden faydalanabilirsiniz. Bir tarafı yapışkan olan ve düğme büyüklüğündeki bu zımbırtılar oldukça işlevsel şeyler. Daha fazla bilgi almak isterseniz şu bağlantıya tıklayın:

<https://koruz.biz?q=ses-stoperi>

- Deterjan koyma yuvasını iyice ölçüp biçin. Yeni makinelerin birçoğunda bu gözlerin olduğu çekmece daha kısa. Yani çekmeceyi çektiğinizde dışa çıkan alan daha az. Toz deterjan kullanımının daha körcül olduğunu düşünüyorsanız bu detay acı bir deneyime dönüşebiliyor. Acı, çok acı, gerçekten çok üzücü. Ühü, ühü, ühü!

- 10 kg kapasiteli bir ürün alıyorsanız ve makinenizi tezgâh altındaki özel bir bölmeye koyarsanız ölçülerini mutlaka öğrenin. Kazan kapasiteleri bazı markalarda derinliği arttırıyor. İthal ürünlerin bazılarında priz tipleri farklı. İngiliz priz tipinde olan bu ürünleri Türkiye tesisatlarında kullanmak için çevirici olduğunu ve dert etmemenizi söylüyorlar. Ancak makineniz tezgâh altında veya bir dolap içinde duruyorsa bu çevirici yüzünden priz +4 santime çıkıyor ve bu da çılgın bir dert doğuruyor.

- Kapasite demişken ekleyeyim; bilmeyenler olabilir: Kazan kapasitelerini belirlemekte olan kg miktarı su çekmiş ağırlıktır.

Akıllı Makineler

Telefon yazılımları nedeniyle körcül hayata oldukça uygun ürünler. Yukarıda da belirttiğim üzere cihazın ağdan düşmesine dair şikâyetler var ve körcül yöntemlerle cihazı yeniden ağa alabilen bir kördâşa denk gelmedim. "Uğraşırsan illaki yapılır" diyorlar o da ayrı bir konu. Akıllı makineler için söylenenler şöyle:

- Android ve iOS tabanlı uygulamalar var ve erişilebilirlik oranları oldukça yüksek.
- Yıkama programı, su ısısı, sıkma devri vb. özellikler seçilebiliyor. Bazı makineler kalıp programlar dışında kullanıcının da özgün bir program yaratmasına izin veriyor.

- Sıvı deterjan ve yumuşatıcı deposu olan makinelerde yıkama süreci için "deterjan kullan/kullanma", "yumuşatıcı kullan/kullanma" seçimi yapılabiliyor.

- Sıvı deterjan ve yumuşatıcı deposu olanlarda bu depoların doluluk durumuna dair bilgiye ulaşılabiliyor. Bazı markalarda yüzdesel oran verilirken bazısında sadece bitmek üzere olduğunda veya bittiğinde uyarı veriyor. Bazı markaların yazılımında kimyasalın "konsantre" olup olmadığı soruluyor imiş. Cihaz buna göre depodan kimyasal çekiyormuş.

- Yıkama işleminin istediğiniz bir saatte başlamasını sağlayabiliyorsunuz. Ancak şöyle bir durum da söz konusu: Maalesef ki, oyun amacıyla çamaşır makinesi içine girip hayatını kaybeden çocuk vakaları yaşandığı için bazı üreticiler bu konuda tedbirler almış. En çok kullanılan tedbir "başlat" görevini makine üzerinden dokunmatik menüden yapılması. Bazı markalarsa "Gecikmeli başlat" gibi tanımlamalar yapmış. Kazan kapağını kapatıyor, ayarlarınızı telefonunuzdan yapıyor ve makine üzerinden düğmesine basıyorsunuz. Zamanı geldiğinde makine çalışıyor; bu süreç içinde kazan kapağı açılırsa zamanlanmış görev iptal ediliyor.

- Yıkama sürecini takip edebiliyorsunuz. O an ne yapılıyor? Kaç dakika kalmış vs. bilgilere ulaşabiliyorsunuz.

- Yaptığınız seçimler dahilinde bildirimler alabiliyorsunuz. "Sıkma işlemi başladı", "Yıkama işlemi bitti" vb. bildirimler uygulama aracılığıyla size ulaşıyor. Bazı uygulamalarda seçenekler kısmında bu bildirimler daraltılıp genişletilebiliyor.

- Makineye ait yazılımı da güncellemek mümkün imiş ancak deneyimini sorduğum dört beş arkadaştan üçü bunu bir türlü başaramadığını söyledi -ki cihazlar farklı markaydı.

Ağ Kopma Sorunları Nasıl Önlenir?

Bu konuda da birkaç cümle yazmak istedim. Cihazın internet erişimi sık sık kopuyorsa IP havuzunda yaşanan bir çakışma söz konusu olması en muhtemel sebeptir. Modem/routerler kendilerine bağlanmak isteyen her cihaza Ip havuzundan bir ipi otomatik olarak atar. Ancak bazı

cihazlar her seferinde son kullandıkları yerel IP numarasını talep eder ve bu da çakışma yaratır. Şunları kontrol edin:

- PC, tablet, telefon vb. cihazların varsayılan ağ protokollerini kullanın. Bir cihaza sabit ip numarası vermeniz gerekiyorsa bunu ip bloğunun sonlarında yer alan bir numara ile yapın. Örnek: 192.168.1.2 yerine 192.168.1.99.

- Kablosuz ağınızda, makine üreticisinin varsayılan olarak önerdiği kablosuz ağ şifreleme sistemini kullanın.

- Çamaşır makinesi ağ dışındayken evde kullanılan tüm kablosuz cihazları ağınıza bağlayın. Tüm cihazların ağa bağlandığından emin olduktan sonra çamaşır makinesini ağa alın. Bu işlem IP havuzundan sırasıyla ip atanmasını sağlayacağı için çakışma olasılığı en aza iner.

Bir sonraki yazıda kurutmalı çamaşır makineleri, kurutma makineleri, ütü ve ütü masalarıyla devam edeceğiz.

Computer Vision ve GPT-4 O Modeli ile Gelen Sanal Asistan Dönemi

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 124, Haziran 2024

Giriş

Görme engelli bireyler, günlük yaşamlarında birçok görsel zorlukla karşılaşmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte, bu görsel algıya dayanan zorlukları aşmalarına yardımcı olabilecek yenilikçi çözümler ortaya çıkmaktadır. Özellikle, bilgisayarla görme (Computer Vision) ve GPT-4 O modeli gibi yapay zekâ teknolojileri, görme engelli bireyler için daha erişilebilir bir dünya yaratmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu makalede, bu teknolojilerin görme engelli bireyler için nasıl bir fark yarattığını ve onların yaşam kalitesini nasıl artırdığını inceleyeceğiz.

Bilgisayarla Görme (Computer Vision) Teknolojisi

Bilgisayarla Görme Nedir?

Bilgisayarla görme, bilgisayarların dijital görüntüleri ve videoları anlamlandırmasını sağlayan bir teknolojidir. Bu teknoloji, nesne tanıma, yüz tanıma, hareket takibi gibi birçok uygulamayı içermektedir. Görme engelli bireyler için, bilgisayarla görme teknolojisi, çevrelerindeki dünyayı daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.

Bilgisayarla Görme Teknolojisinin Uygulamaları

- Nesne Tanıma:** Görme engelli bireyler, akıllı telefonlarını veya diğer cihazlarını kullanarak çevrelerindeki nesnelere tanıyabilir. Örneğin, bir markette alışveriş yaparken, bir ürünün ne olduğunu anlayabilirler.
- Yüz Tanıma:** Bu teknoloji, görme engelli bireylerin arkadaşlarını ve aile üyelerini tanımasına yardımcı olabilir. Sosyal etkileşimlerini kolaylaştırabilir.
- Metin Tanıma:** Görme engelli bireyler, yazılı metinleri dijital formatta tarayarak okuyabilir. Bu, kitapları, belgeleri ve hatta yol işaretlerini okuyabilmelerini sağlar.

GPT-4 O Modeli

GPT-4 O Modeli Nedir?

GPT-4 O modeli, Open AI tarafından geliştirilen son teknoloji bir yapay zekâ dil modelidir. Bu model, metin tabanlı girdilere dayalı olarak son derece gerçekçi ve anlamlı yanıtlar üretebilmektedir. GPT-4 O modeli, görme engelli bireyler için kişisel asistan olarak kullanılabilir.

GPT-4 O Modelinin Özellikleri

1. Doğal Dil İşleme: GPT-4 O, kullanıcıların doğal dildeki sorularına ve komutlarına yanıt verebilir. Bu, görme engelli bireylerin cihazlarıyla etkileşimini kolaylaştırır.
2. Görüntü Tanıma ve Açıklama: Bu model, gönderilen görüntüleri analiz ederek detaylı açıklamalar sağlayabilir. Örneğin, bir kullanıcının gönderdiği bir fotoğraftaki nesnelere tanımlayabilir.
3. Konuşma Tanıma ve Üretme: GPT-4 O, sesli komutları tanıyabilir ve sesli yanıtlar üretebilir. Bu, görme engelli bireylerin cihazlarını sesli komutlarla kontrol edebilmesini sağlar.

Sanal Asistan Teknolojisinin Faydaları

Bağımsızlık ve Özerklik

Görme engelli bireyler, sanal asistan teknolojileri sayesinde daha bağımsız bir yaşam sürdürebilirler. Örneğin, günlük görevleri yerine getirirken veya yeni bir yeri ziyaret ederken bu teknolojileri kullanarak rehberlik alabilirler.

Bilgiye Erişim

Sanal asistanlar, görme engelli bireylerin bilgiye daha hızlı ve kolay bir şekilde erişmelerini sağlar. Örneğin, bir kitap okumak istediklerinde veya bir tarif bulmak istediklerinde bu asistanlar yardımcı olabilir.

Sosyal Etkileşim

Bu teknolojiler, görme engelli bireylerin sosyal etkileşimlerini de artırabilir. Örneğin, yüz tanıma teknolojisi sayesinde arkadaşlarını ve aile üyelerini tanıyabilirler. Ayrıca, sesli yanıtlarla iletişim kurarak sosyal ağlarda daha aktif olabilirler.

Kendi Yapay Zekâ Modelinizi Eğitmek

Yapay Zekâ Modeli Eğitimi Nedir?

Yapay zekâ modeli eğitimi, bir modelin belirli bir görevde daha iyi performans göstermesi için verilerle beslenmesi sürecidir. Bu süreçte, model birçok veri örneği ile eğitilerek belirli kalıpları ve ilişkileri öğrenir.

Nasıl Yapılır?

1. Veri Toplama: İlk adım, modelinizi eğitmek için yeterli ve kaliteli veri toplamaktır. Bu, resimler, metinler veya diğer veri türleri olabilir.
2. Veri Hazırlama: Toplanan veriler temizlenir ve modelin öğrenmesi için uygun bir formata getirilir.
3. Model Eğitimi: Veri, model üzerinde çalıştırılır ve model, verilerden öğrenir. Bu süreç, modelin belirli görevlerde daha iyi performans göstermesini sağlar.
4. Model Değerlendirme ve İyileştirme: Eğitim tamamlandıktan sonra model, test verileri ile değerlendirilir ve gerektiğinde iyileştirilir.

Uygulama Alanları

Görme engelli bireyler için özel yapay zekâ modelleri eğitilerek birçok uygulama geliştirilebilir. Örneğin, belirli bir ortamda nesnelere tanıyan ve açıklayan modeller, görme engelli bireylerin günlük yaşamlarını kolaylaştırabilir.

Sonuç

Bilgisayarla görme ve GPT-4 O modeli gibi yapay zekâ teknolojileri, görme engelli bireyler için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu teknolojiler, bağımsızlıklarını artırmak, bilgiye erişimlerini kolaylaştırmak ve sosyal etkileşimlerini güçlendirmek için kullanılabilir. Gelecekte, bu tür teknolojilerin daha da gelişerek görme engelli bireyler için daha fazla olanak sunması beklenmektedir.